

Türkiye’de Uyuşturucu Madde Bağımlılığıyla Mücadele: Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Raporları Üzerinden Bir İnceleme¹

Hamza ATEŞ*
Abdurrahman Muhammet BANAZILI**

Öz: Günümüzün en önemli toplumsal sorunlarından biri olan uyuşturucu madde bağımlılığı hem toplumların hem de devletlerin mücadele ettiği hastalıklar içerisinde yer almaktadır. Kişinin düşünme ve muhakeme edebilme yeteneğini ortadan kaldıran uyuşturucu maddeler içerisinde; eroin, esrar, kokain, ectasy, ve bu maddelerin türevleri olan diğer uyarıcı maddeler yer almaktadır. Gelişen teknoloji imkânları ve buna bağlı olarak lojistik ağlarının genişlemesiyle suçların işleniş yöntemlerinde de farklılıklar yaşanmaktadır. İnsanlık suçu olarak nitelendirilebilecek uyuşturucu madde ticareti artık sınır ötesine geçerek uluslararası bir boyut kazanarak birçok toplumun geleceğini tehdit etmektedir. Bu çerçevede uyuşturucuyla mücadele vermede toplumsal bilinç oluşturulmakta ve tüm kurumlar ortak hareket etmektedir. Uyuşturucu kaçakçılığı noktasında önemli bir kavşak konumunda olan Türkiye Cumhuriyeti, uyuşturucu arzını önlemek, kullanılmasının önü geçmek ve suç odaklarına karşı gerek ulusal gerekse uluslararası alanlarda mücadele vermektedir. Uyuşturucu madde bağımlısı olan bireylerin sayısında yaşanan artış kamu yönetimini bu sorun karşısında eşgüdümlü hareket etmeye teşvik etmektedir. Ayrıca uyuşturucu madde bağımlılığının dizginlenmesi için başta Türk Ceza Kanunu olmak üzere bir takım yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye’nin uyuşturucu bağımlılığıyla mücadelesini değerlendirmek ve bu konuda İçişleri Bakanlığı’na bağlı Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı’nın yıllık istatistiksel raporlarını incelemektir. Bu kapsamda çalışmada, bakanlık tarafından yayımlanan 2014 yılı (dâhil) ile 2018 yılları (dâhil) arasındaki son beş yıla ait “Türkiye Uyuşturucu Raporları” tablolar halinde karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. İlgili veriler konuyla ilişkileri bakımından irdelenerek yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uyuşturucu Madde, Uyuşturucu Madde Bağımlılığı, Uyuşturucu Madde Bağımlılığı İle Mücadele.

¹ Bu çalışma yazarlar tarafından 20-22 Aralık 2018 tarihli Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumunda “Bir Kamu Politikası Olarak Bağımlılığla Mücadele: Yeni Yaklaşımlar ve Başarılı Örnekler” başlığıyla sunulan bildirinin gözden geçirilmiş halidir.

* Prof. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, İstanbul/Türkiye. e-mail: hamza.ates@medeniyet.edu.tr

ORCID: 0000-0003-0975-0062

** Arş. Gör., Doğuş Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Havacılık Yönetimi Bölümü, İstanbul/Türkiye. e-mail: abanazili@dogus.edu.tr

ORCID: 0000-0002-5088-9587

Geliş Tarihi: 02 Nisan 2020

Kabul Tarihi: 09 Haziran 2020

Received: 02 April 2020

Accepted: 09 June 2020

Fighting Drug Addiction in Turkey: an Analysis on Relevant Reports of Department of Struggle With Narcotic Crimes

Abstract: *Drug addiction which is one of the most important social problems nowadays, is among the diseases that both societies and states struggle. Among the drugs that eliminate one's ability to think and judge; heroin, cannabis, cocaine, ecstasy, and other stimulants that are derivatives of these substances. There are also differences in the ways in which crimes can be committed by developing technology opportunities and accordingly the expansion of logistics networks. Drug trafficking, which can be described as a crime of humanity, now threatens the future of many societies by gaining an international dimension by crossing the border. In this context, social awareness should be established in the fight against drugs and all institutions should act in common. Turkey Republic, at an important junction point location in drug trafficking, to prevent the supply of the drug, used to pass in front of and need to fight against crime focus on national and international areas. The increase in the number of drug addicts caused public administration to act in coordination with this problem. What's more, there are some legal regulations, especially the Turkish Penal Code, for restraining drug addiction. The main purpose of this paper is to evaluate the fight against drug addiction and to examine Turkey's annual statistical reports to the Interior Ministry's Department for Fighting Narcotics Crime Directorate about it. In this context in the paper, issued by the ministry in 2014 (including) to 2018 (including) five years between the end of "Turkey Drug Report" were evaluated in a comparative statistics. Relevant data was interpreted in terms of their relations with the subject.*

Keywords: *Drug Substance, Drug Addiction, Fighting Drug Addiciton.*

I. Giriş

Uyuşturucu maddeler tarihboyunca sosyal yaşantıyı etkisi altına alan ve bireylerin yaşamlarını tehlikeye atan ciddi bir sorun olmuştur. Aynı şekilde dünyada lojistik imkânlarının gelişmesi ve teknoloji alanındaki ilerlemeler uyuşturucu madde kullanımına ivme kazandırmıştır. Her geçen gün uyuşturucu madde kullanımının artmasına bağlı olarak dünya genelinde uyarıcı madde kaçakçıları ve uyuşturucu madde bağlantılı terör örgütleri bu olumsuz durumu süratle fırsata çevirmeyi hedeflemişlerdir (Tekiner ve Kayabaşı, 2017: 142). Bu çerçevede bireylerin uyuşturucu madde kullanımlarındaki esas motivasyonların araştırılmasına itmiş ve bu sorunun önüne geçilmesi hedeflenmiştir.

İlk başlarda tıp alanında hastalıkların tedavisi için kullanılan uyuşturucu ve uyarıcı maddeler sonradan zararlı yanlarının keşfedilmesiyle kötüye kullanımını tetiklemiştir. Evrensel bir sorun olarak uyuşturucu madde bağımlılığı ve ticareti, ulusların tek başlarına çözemediği bir sorun haline gelmiş ve ülkelerin bu sorunla topyekûn hareket etmeleri gerekliliğini kaçınılmaz kılmıştır (Çetinöz, 2019: 67). Bununla birlikte uyuşturucu madde bağımlılığıyla mücadele alanında Türkiye'de geçmiş 20 yıl içerisinde önemli adımlar atılmış, uyuşturucu ile mücadeleyi kapsayan politikalar hem ulusal hem de uluslararası platformda önemli işlerlik kazanmıştır. Öyle ki genç nüfusu artma eğiliminde olan (Demirbaş, 2010: 272-275) ve uyuşturucu madde ticareti açısından önemli bir geçiş konumunda olan Türkiye bu ciddi sorun karşısından gerek hukuksal gerekse yönetsel politikaları harekete geçirmiştir (Başbakanlık, 2013: 9).

Çalışmada ilk olarak uyuşturucu maddelere ilişkin literatür araştırması yapılmıştır. İkinci olarak Türkiye’deki uyuşturucu madde ile mücadele de sorumlu olan kamu kurum ve kuruluşlarıyla birlikte uyuşturucu maddenin arzı ve kullanımına ilişkin yasal düzenlemeler irdelenmiştir. Üçüncü olarak uyuşturucu maddelerin kullanımı ve üretilmesi ile mücadele etme noktasında genel yaklaşım incelenmiştir. Bu doğrultuda, Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı tarafından yayımlanan “Türkiye Uyuşturucu Raporları İstatistikleri” üzerinden 2014-2018 verileri karşılaştırılmış ve yorumlanarak değerlendirilmiştir. Çalışmada son olarak ise elde edilen bulgular doğrultusunda Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı’nın uyuşturucu madde kaynaklı suçların önlenmesinde verimli ve istikrarlı faaliyetler ortaya koyduğu anlaşılmıştır.

II. Uyuşturucu Madde Kavramı ve Türleri

Genel olarak tıp literatüründe kullanılan uyuşturucu ve uyuşturucu madde kavramlarının farklı anlamları bulunmaktadır. TDK sözlüğüne göre uyuşturucu; uyuşturma özelliği olan, hareketten ve gereği gibi düşünmekten alıkoyan ilaçlardır (www.tdk.gov.tr., 2018). Uyuşturucu kelimesi ise asıl olarak Yunancada “uyku” anlamına gelen “narke” sözcüğünden türemiştir. Tıp literatüründe narko kelimesi; duygusuzluk, şuurun kapanması, uyku durumu ve hissizlik anlamlarına karşılık gelmektedir (Öner, 2011: 6). Diğer bir tanımlamaya göre uyuşturucu madde; kişi üzerinde olumsuz etki yaratarak, karşı koyulamaz istek ve arzu, kullanım miktarını artırma eğilimi, fiziksel ve ruhsal bağılılık yaratan maddelerdir (Kaya, 1998: 587). İlk başlarda tıp alanında faydalanmak için kullanılan fakat daha sonra zararlı etkileri fark edildikten sonra kullanımı terk edilen maddeler olarak da tanımlama yapılabilir (Larry ve Peter, 1998: 5-6). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere uyuşturucu maddeye ilişkin olarak kesin bir tanımlama getirebilmek zor görünmektedir. Ancak kavram olarak tanımlanması zor olsa da bir maddenin uyuşturucu madde sayılabilmesi için taşıması gereken bir takım özellikler bulunmaktadır (Akbulut, 1997: 114):

- Zehirleyici etkiye sahip olması,
- Yatıştırıcı ve uyuşturucu etkisi olması,
- Keyif verici özellikte olması,
- Kullanım miktarının tükettikçe artma eğilimi göstermesi,
- Maddenin bırakılması durumunda biyolojik krizlerin meydana gelmesi,
- Uluslararası sözleşmelerde açıkça belirtilmiş olması gerekmektedir.

Uyuşturucu maddeye ilişkin tanımların kesin sınırları çizilemediği gibi çeşitleri açısından da belirli sınırlar içerisine koymak oldukça zordur. Doğal şekilde olan uyuşturucu maddelerin türlerinin saptanabilmesi mümkün olmasının yanı sıra sentetik şekilde olan maddelerin çeşitliliği de zaman içerisinde sürekli olarak artmaktadır (Güngör ve Kınacı, 2001: 44). Uyuşturucu madde çeşitlerinin tasnifi kişiden kişiye değişkenlik göstermektedir. Ancak genel olarak uyuşturucu maddelerini; “Merkezi Sinir Sistemini Uyarıcı”, “Kullanılan Madde Türü”, “Doğal veya Yapay Olmaları ” ve “Fizyolojik Etkisi” bakımlarından sınıflandırmak mümkündür (Özden, 1992: 20-21; Güngör ve Kınacı, 2001: 44; Köknel, 1998: 18).

Tablo 1. Uyuşturucu Maddelerin Sınıflandırması

Merkezi Sinir Sistemine Yaptığı Etki Açısından	Kullanılan Madde Türü Açısından	Doğal Veya Yapay Olması Açısından	Fizyolojik Etkileri Açısından
Morfin, Eroin	Afyon Türevleri, Morfin, Baz Morfin	Haşhaş, Morfin	Kahve, Tütün, Kola, Khat
Alkol, Barbütürat	Eroin, Kodein, Meperidine	Kodein, Koka	Betel, Campre, Amfetaminler, Bromide
Sedatif, Trankilizan	Alkol, Kokain, Esrar	Kokain, Esrar	Sulfanol, Paraldehyde, Verenol, Ether
Kokain, Amfetamin	Amfetamin, İnhalantlar, Fensiklidin	Marihuana, Hidromorfin	Chloralhydrate, Choloroform, Alkol, Mescaline, Morfin
LSD, Maskeline	Nikotin, Anksiyolitikler,	Oksimorfin, Eroin	Eroin, Kokain
Ekgonin, Esrar	Halisünojenler	Metadon, Tramadol, Meperidin	Afyon, Esrar

Kaynak: Tomuş, 1990: 15; Sütlüpinar, 1997: 80; Uzbay, 2015: 24-26; Özden, 1992: 20-21'den uyarlanmıştır.

Tabloda söz konusu olan uyuşturucu maddelerinin belli başlı olanları hakkında bilgi verilecek olunursa: “Eroin”; beyaz ölüm olarak da bilinir. İlk olarak 1908 yılında keşfedilmiştir. Yıpratıcı ve çökertici özelliklerinden dolayı doğrudan beyin fonksiyonlarını etkilemektedir. Eroinin vücuda alınması, beyin tarafından salgılanan endorfin enzimini etkileyerek, beyin sinir sistemlerini hasara uğratar (Gökler ve Koçak, 2008: 91-92). “Esrar”; Türkiye’de üretilmesi yasak olmasına rağmen günümüzde kırsal bölgelerde üretilmektedir. Alkole kıyasla daha çok etkiye sahip olup, diğer uyuşturucu madde türlerine başlamada “köprü görevi” görmektedir. Esrarın vücuda alınmasıyla beyin motor görevini yitirir ve beyinde küçülmelere yol açar (Ögel, 2002). “Kokain”, kullanım yöntemleri soluyarak, kâğıda sarılarak veya enjekte edilerek kullanılan bu madde, merkezi sinir sistemini etkilemektedir. Kalp atışları, kan basıncı ve solunumu hızlandırdığı için beyin kanaması, beyin damarlarında tıkanma ve epilemiye neden olabilir (Kasatura, 1998: 104). “Ectasy”; özellikle Hollanda ve Belçika gibi Avrupa ülkelerinde yasa dışı yollarla üretilip Türkiye’ye girişleri yapılmaktadır. Bağımlılık yapıcı etkisi kişide tolerasyon duygusunu artırır. Uzun süre kullanımlarında, yüksek ateş, vücutta su kaybı, kas yıkımı ve çoklu organ yetmezliğinden dolayı ölüme yol açabilmektedir (Tarhan ve Nurmedov, 2011: 212). “Captagon”, Ortadoğu ülkelerinde kullanımı yaygın olan bu madde, Suriye üzerinden Türkiye’ye dağıtımı yapılmaktadır. Sentetik özelliğe sahiptir. Yüksek kazanç sağladığından dolayı farklı ülkelerde illegal olarak üretilmektedir (SEKAM, 2015: 25). “Sentetik Kannabinoid (Bonzai)”; diğer madde türlerine kıyasla erişiminin daha kolay ve fiyatının düşük olmasından dolayı son zamanlarda en fazla kullanılan ve gündemde yer alan uyuşturucu maddelerinin başında yer almaktadır. Zira içeriği ve etkileri henüz tam olarak bilinmemektedir. Özellikle yoksul semtlerde yaygınlığı fazla olan bonzai, eroin ve kokainden 100 kat daha zararlı etkiye sahiptir. Kimyasal etkisinden dolayı elektrolit bozukluklara, vücut ısısının yükselmesine ve aşırı terleme gibi metabolik bozukluklara yol açarak ölüme yol açabilmektedir (SEKAM, 2015: 32). Türkiye bonzai maddesi kullanımından ölen kişi sayısı bakımından Avrupa

Birliği'nde ilk sırada yer almıştır (www.haberturk.com, 2018). "Metamfetamin"; 20.yy'nin başlarında bu madde ilk olarak II. Dünya savaşı esnasında askerlerin uyumalarını engellemek için kullanılmıştır. Türkiye'de ilk kez 2009 yılında girişi yapılan bu madde türünün kullanımı dünyada hızla artmaktadır. Kokainden üç kat daha ağır etkilere sahiptir ve fiziksel olarak insan bedenini çürütme yetisine sahiptir (Örken ve Tavşanlı, 2014: 111).

III. Türkiye'de Uyuşturucuyla Mücadelede Genel Yaklaşım ve Görevli Kamu Kurumları

Ülke sınırlarının ötesine geçen uyuşturucu kaçakçılığı, gerek bölgesel gerekse uluslararası ölçekte önemli bir suç türü haline gelmiştir. Uyuşturucu madde kullanımında uluslararası çapta artışların olması ve teknoloji imkânlarının gelişmesiyle beraber uyuşturucu üretimi ve kaçakçılığı ivme kazanmıştır. Uyuşturucuyla mücadele tüm ulusları ilgilendiren ve önüne geçmeleri gereken önemli bir sorun haline gelmiştir. Türkiye Cumhuriyeti sahip olduğu coğrafi konumu nedeniyle Asya menşeli uyuşturucu maddelerinin Avrupa'ya geçişlerinin sağlanmasında, uluslararası uyuşturucu şebekelerinin yanı sıra bu eylemi gerçekleştiren terörist örgütler tarafından transit ülke olarak kullanılmaktadır (Çalışkan, 2019: 9). Öyle ki Türkiye Cumhuriyeti bu sorun karşısında evrensel olarak hareket etmiş, uyuşturucu kaçakçılığı ve bağımlılığının önüne geçilebilmesi amacıyla uluslararası işbirlikleri yapmıştır (Dışişleri Bakanlığı, 2011). Bunlardan biriside 28 Nisan 2014 senesinde New York'ta müzakerelerin yapıldığı ve 25 Kasım 2014 senesinde TBMM'nin onayıyla kabul edilen Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi'dir. Söz konusu sözleşmesinin genel amacı; mevcut ve gelecek neslin tütün kullanımına ilişkin sürdürülebilir ve etkin olarak uluslararası düzeyde uygulamalar oluşturmaktır (Öztop ve Lamba, 2018: 172). Bu doğrultuda Türkiye'nin tarafı olduğu belli başlı uluslararası anlaşmalar ve yürütmüş olduğu faaliyetleri de söz konusudur. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür (Dışişleri Bakanlığı, 2011; Ticaret Bakanlığı, 2013; İçişleri Bakanlığı, 2013):

- Narkotik İlaçlar Hakkında Tek Sözleşme (1961),
- Pompidou Grubu -*The Co-operation Group to Combat Drug Abuse and Drug Trafficking*- (1971),
- BM Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığı ile Mücadele Sözleşmesi (1988),
- Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) (1999),
- Uyuşturucu İmalinde Sıkça Kullanılan Ara Maddelerin Denetimi Anlaşması (2004),
- Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Polis Teşkilatı Arasında İşbirliğine İlişkin Anlaşma (EUROPOL) (2004),
- BM Uluslararası Uyuşturucu ve Suç Ofisi -*United Nations Office for Drugs and Crime*- (UNODC) (1997),
- Bağımlılık Yapıcı Maddeler ve Bağımlılıkla Mücadele Ulusal Politika ve Strateji Belgesi (2006),
- Avrupa Birliği Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi -*The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction*- (EMCDDA) (2007),

- Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi (SECI) Sınırşan Suçlarla Mücadele Merkezi (2000),
- Sahtecilik ve Kaçakçılıkla Mücadele Görev Gücü Koordinatörlüğü (2011),
- Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) (1985),
- Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (KEİ) (1992),
- Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi (TADOC) (2002),
- Paris Paktı (2003),
- BM Uyuşturucu Denetim Programı (UNDCP) (2012).

Türkiye Cumhuriyeti uyuşturucu madde bağımlılığı karşısında uluslararası platformda oluşturmuş olduğu politikaları ve yürüttüğü faaliyetlerinin yanı sıra ülke içerisinde de önemli eylem ve işlemler yürütmektedir. Söz konusu eylem ve işlemler “*Türkiye Uyuşturucu Bağımlılığı Komitesi*” tarafından icra edilmektedir. Özellikle son zamanlarda genç nüfustaki artış, uyuşturucu maddelerinin gençler arasında yayılım eğiliminin olması Türkiye için tehdit unsuru haline gelmiştir. Türkiye bu tehlikeli ve kritik sürece müdahale etmek için 13 Kasım 2014 senesinde yayımlanan Başbakanlık Genelgesiyle “*Uyuşturucu ile Mücadele Yüksek Kurulu*” (UMYK) oluşturulmuş ve 8 Bakanlık uyuşturucu bağımlılığıyla mücadele noktasında bir araya gelmiştir (Çelik, 2017: 13). Türkiye’de uyuşturucu madde bağımlılığı kapsamında mücadele eden sorumlu kamu kurumlar şu şekilde belirtilebilir (Akgül ve Kaptı, 2010: 85);

-Sağlık Bakanlığı ve Bünyesindeki Birimler:

- Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- İlaç ve Eczacılık Genel Müdürlüğü
- Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Başkanlığı

Sağlık Bakanlığı uyuşturucu maddeyle mücadele hususunda bakanlığa bağlı personelin hizmetçi eğitimleri dâhil olmak üzere bu sorunla mücadelede asli bir fonksiyon yürütmektedir. Bunların arasında “Bağımlı Hastalar İçin Rehabilitasyon Modeli” (BAHAR) projesi ve “Alo 191 Uyuşturucu İle Mücadele Danışma ve Destek Hattı” uygulamaları yer almaktadır (Sağlık Bakanlığı, 2017).

-Milli Eğitim Bakanlığı (MEB):

- Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Milli Eğitim Bakanlığı diğer bakanlıklar tarafından, uyuşturucuyla mücadele kapsamında hazırlanan çalışma raporlarını ve stratejik faaliyetler doğrultusunda il/ilçe milli eğitim müdürlükleri aracılığıyla izleme ve değerlendirme sistemleri oluşturarak tüm eğitim kurumlarını bilgilendirmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2014).

-Ticaret Bakanlığı:

- Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü

Narkotik suçlarla mücadele edilmesinde Ticaret Bakanlığı bünyesinde “Gümrük Muhafaza Kaçakçılık ve İstihbarat Müdürlüklerinde Bakanlık Makamının 18.09.2018 ve 21.02.2019 tarihli Onayları ile Narkotik Kısım Amirlikleri” (NARKOKİM) kurularak İçişleri Bakanlığı ile koordineli olarak uyuşturucuyla mücadele edilmektedir (Ticaret Bakanlığı, 2019).

-Hazine ve Maliye Bakanlığı:

Bakanlık bünyesinde Mali Suçları Araştırma Komisyonu (MASAK) kurularak uyuşturucuyla mücadelenin finansman boyutunun karşılanmasında önemli sorumluluk sahibi olmuştur (Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2011).

-Radyo ve Sinema Üst Kurulu (RTÜK):

Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (TUBİM) ve Televizyon Yayıncıları Derneği (TVYD) kolektif hareket ederek uyuşturucu madde bağımlılığına karşı ortak mücadele başlatmış ve RTÜK ile TUBİM'in ortak çalışmaları sonucunda "Madde ve Madde Kullanımıyla Mücadelede Görsel-İşitsel Medyanın Rolü" başlıklı kılavuz hazırlanmıştır. Bu kılavuzun içeriği; uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin teşvik edilmesinin engellenmesi hususunda basın organlarının uymaları gereken ilkeleri kapsamaktadır (RTÜK, 2010).

-Diyanet İşleri Başkanlığı:

Diyanet İşleri Başkanlığı uyuşturucuyla mücadelede önemli bir kurum olmuştur. Bilhassa 05/07/2017 tarihli "Diyanet İşleri Başkanlığının Bağımlılıkla Mücadele Hizmetlerine Dair Çalışma Usul ve Esasları Talimatı" yürürlüğe koyularak müftülüklerin yanı sıra diğer din görevlilerine bağımlılıkla mücadele konusunda bir takım sorumluluklar yüklenmiştir (Dağlı, 2019: 289). Uyuşturucu madde bağımlılığını önleme faaliyetleri kapsamında vaaz, hutbe, seminer, konferans, panel, radyo ve TV programları, zararlı alışkanlıklarla ilgili referans kitap yayımı gibi faaliyetlerin yürütülmesinden sorumlu tutulmuştur (KOSMDBB, 2013: 2).

-Adalet Bakanlığı ve Bünyesindeki Birimler:

- Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü
- Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı
- İçişleri Bakanlığı ve Bünyesindeki Birimler:
  - Emniyet Genel Müdürlüğü
  - Jandarma Genel Komutanlığı
  - Sahil Güvenlik Komutanlığı

-Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Bünyesindeki Birimler:

- Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü
- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Tarım ve Orman Bakanlığı
- Gençlik ve Spor Bakanlığı
- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü
- YÖK ve Üniversiteler

Türkiye'de uyuşturucu bağımlılığıyla mücadele karşısında toplumsal bilincin yüksek olması ve bu alanda bütüncül kamu politikalarının uygulanması Dünya Sağlık Örgütü'nün ilgisini çekmiştir. Dünya Sağlık Örgütü tarafından yürütülen "*Multisectoral Action On Drug Dependence in Turkey: Applying a Whole Of-Government Approach*" başlıklı vaka çalışmasında, uyuşturucuyla mücadele kapsamında Türkiye diğer ülkelere başarılı bir örnek olarak gösterilmiştir (Çelik, 2017: 14).

Uyuşturucu ile mücadelede Türkiye'de özellikle 2017 ve 2018 senelerinde gerek uyuşturucu maddenin arzının engellenmesinde gerekse uyuşturucu madde bağlantılı suçların önüne geçilebilmesi amacıyla bir takım

proje ve uygulamalar devreye sokulmuştur. Türkiye’de uyuşturucu maddeyle mücadelede kullanılan bu yeni eğilimler şunlardır:

- Narkotik Suçlarla Mücadele Eğitim Akademisi (NEA),
- Suç Gelirleriyle Mücadele Şube Müdürlüğü,
- Ticaret Bakanlığı Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanlığı,
- Atık Sulardan Uyuşturucu ve Diğer Psikoaktif Maddelerin İzlenmesi Projesi,
- 2017-2018 İçişleri Bakanlığı Uyuşturucu ile Mücadele Uygulama Politikası,
- Güvenlik ve Uyuşturucu ile Mücadele Toplantıları,
- Açık Kapı Projesi,
- Bağımlılık Yapıcı Maddelerin Arzıyla Mücadelede Eğitimcilerin Eğitimi Programı.

IV. Türkiye’de Uyuşturucu ile Mücadele Kapsamında Hukuki Çerçeve

Uyuşturucu madde kavramı, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 4055 sayılı Kanunla değiştirilen 403. Maddesiyle beraber 02/06/1941 tarihinde kapsamı genişletilmiştir. Öyle ki bu tarihten önce bireysel olarak uyuşturucu kullanımı bir suç teşkil etmemekte idi. Bu değişiklikte birlikte toplu halde uyuşturucu kullanımı halinde sadece idari para cezası verilmesi seçeneği kaldırılmıştır. Ayrıca kavram olarak uyuşturucu madde ilk olarak 1928 tarihinde Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından “Uyuşturucu Maddeler Hakkında Kanunu’nda kullanılmıştır (Özmen, 2009: 37).

765 sayılı TCK’da uyuşturucu maddeleri tek tek belirtilmemiştir. Yine aynı şekilde söz konusu kanunda uyuşturucu madde tanımına da yer verilmemiştir. Kanunda tanımlamalara yer verilmemesinin nedeni, uyuşturucu madde türlerindeki artış ve kullanım yöntemlerindeki farklılaşmalardan dolayı ortak bir tanımın getirilememesidir (Günay, 2007: 14-15). Türk Ceza Kanunu’nda uyuşturucu madde kavramına değinildikten sonra, ayrı bir ceza siyaseti uygulanarak eroin, kokain, morfin ve baz morfin maddelerinin kapsamına ayrı olarak yer verilmiştir (Gürelli, 1975: 1). Uyuşturucu suçlarına yönelik önleme faaliyetleri, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 58. maddesinde yer alan, “Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.” hükmüne dayanmaktadır. Ayrıca Türkiye’de uyuşturucu maddeyle mücadele kapsamının da hazırlanan birçok yasal düzenleme olmasına karşılık bu alandaki temel hukuki düzenlemeleri üç kategoride toplamak mümkündür (EMCDDA, 2014: 20):

- i. 26/09/2004 Tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu,
  - a) Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti (T.C.K. md. 188),
  - b) Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırmak (T.C.K. md. 190),
  - c) Kullanmak için Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak (T.C.K. md. 191),
  - d) Etkin Pişmanlık (T.C.K. md. 192).

ii. 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun (21.11.1982)

iii. 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun (03.06.1986)

Türk Ceza mevzuatında uyuşturucu madde kullanımı, bu maddelerin üretimi veya ticareti, uyuşturucu madde kullanımına teşvik edilmesi, kolaylaştırılması veya özendirilmesi türündeki bağlantılı olan eylemler cezai müeyyideye bağlanmıştır (İçel ve Yenisey, 1992: 638-639). Ayrıca 3713 sayılı “Terörle Mücadele Kanunu” kapsamında terör suçuyla bağlantılı olan fiiller “Terörizmin Finansmanı Suçu” olarak düzenlenmiştir (İçişleri Bakanlığı, 2017: 22).

Uyuşturucu ya da uyarıcı maddeleri tüketmek veya tüketmek için bulundurmamak eylemleriyle ilgili Türk Ceza mevzuatında, cezalandırmaya alternatif olarak; kişi hakkında erteleme kararı verilmesi, ayrıca erteleme süresi zarfında tedavi ve/veya denetimli serbestlik tedbiri uygulanması imkânı getirilmiştir. Kişi erteleme süresi içerisinde kendisine yüklenen sorumluluklara aykırı hareket ettiğinde veya tekrar uyuşturucu kullandığında, bu kez iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası istemiyle hakkında kamu davası açılmasına yol açacaktır (Tuncer, 2011: 70). Ayrıca, uyuşturucu suçları için etkin pişmanlık müessesesine, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 192 inci maddesinde de atıfta bulunulmuştur.

19/06/1986 tarihli ve 3298 sayılı “Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun” un 3. maddesinde; “Haşhaş ekimi, kontrolü, toplanması, değerlendirilmesi, imhası, satın alınması veya satılması ve bu Kanunun uygulanması ile ilgili diğer hususlar bir yönetmelikle düzenlenir” ibaresi yer almaktadır. Haşhaşın ekileceği alanlar ise Bakanlar Kurulu’nun inisiyatifine bırakılmıştır (www.mevzuat.gov.tr, 2011). İzinsiz olarak ekim yapan kişiler hakkında TCK hükümleri uygulanmaktadır. Bu doğrultuda 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanununun 1. maddesi devreye girmektedir. Söz konusu madde; “*kanun kapsamında olup da imali, ithali, ihracı, satılması, devri, bulundurulması, kullanılması, tedariki suç teşkil eden uyuşturucu madde ve müstahzarlardan gerek analiz için, gerekse hükmün kesinleşmesine kadar saklanmak üzere örnek alınması, tahlil için gönderilmesi, uyuşturucu maddenin zaptı ve imhası, uyuşturucu madde örneğinin hükmün kesinleşmesine kadar saklanması, imhada hazır bulunacak heyetin kuruluşu, imhanın ne şekilde yapılacağı ve teslim usulü ile ilgili hususları*” düzenlemiştir. Yine bu kanuna dayanılarak, “Haşhaşın Ekimi, Kontrolü, Toplanması, Değerlendirilmesi, İmhası, Satın Alınması, Satılması, İhracı ve İthali Hakkında Yönetmelik” hükümlerine göre; ekim alanlarının kontrol altına alınmasında ve denetimini sağlamada sorumlu merciler Toprak Mahsulleri Ofisi ve kolluk güçleridir.

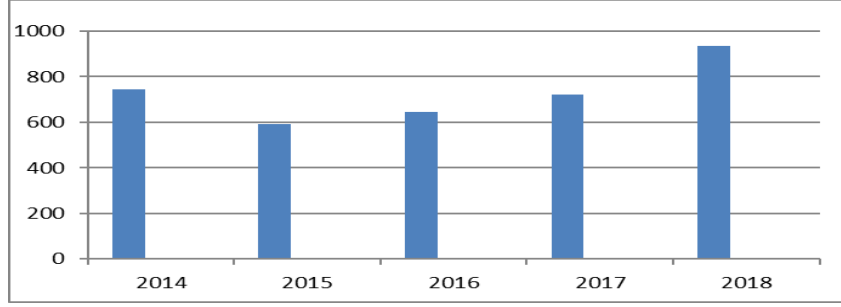
V. Türkiye Uyuşturucu Raporlarına İlişkin Bir İnceleme

Türkiye’de uyuşturucu maddeyle mücadele kapsamında görevli Bakanlıklar (İçişleri, Sağlık, Milli Eğitim, Adalet, Ticaret, Maliye, Gençlik ve Spor, Tarım ve Orman, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler) içerisinde, çalışmayla ilgisi bakımından, İçişleri Bakanlığı’na bağlı olan ve Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesindeki Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı tarafından yayımlanan “Türkiye Uyuşturucu Raporları” (TUR) verilerinin incelenmesini gerektirmektedir. Çalışmada TUR’un 2014 yılından (dâhil) 2018 yılına (dâhil) kadarki beş yıllık verileri incelenmiş ve konular yer yer

karşılaştırılarak açıklanmıştır. Bu kapsamda Türkiye Uyuşturucu Raporları, yapılan kamu harcamaları, toplam olay ve kişi sayısı, gerçekleşen olay sayısının suç türüne göre dağılımı, uyuşturucu maddeden kaynaklı olay sayısı, uyuşturucu madde yakalama miktarı, uyuşturucu madde şüpheli sayıları, madde ve suç türü açısından dağılımı, ceza infaz kurumunda bulunanların sayısı ve tedavi gören hasta sayısı ile madde bağlantılı ölüm sayıları açısından irdelenmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin uyuşturucu madde ile mücadelesindeki daha yakın senelerdeki faaliyetlerini ve yine bu konu hakkındaki güncel verilerin bir bütün olarak ortaya koyulabilmesi amacıyla çalışmanın örnekleme 2014-2018 senesi aralığı olarak sınırlandırılmıştır. Ayrıca, 2019 senesinde yayımlanan Avrupa Uyuşturucu Raporu'na göre en fazla kullanımı ve arzı olduğu belirtilen; eroin, esrar, kokain, ecstasy, captagon, metamfetamin ve sentetik kannabinoid madde türleri, Türkiye Uyuşturucu Raporlarını incelemede temel parametreler olarak ele alınmıştır.

Grafik 1. Uyuşturucu ile Mücadele Alanında Yapılan Kamu Harcamaları (2014-2018)

Kaynak: Türkiye Uyuşturucu Raporu verilerinden yazarlar tarafından düzenlenmiştir (TUR, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018).

Yıllar itibariyle uyuşturucu ile mücadele kapsamında yapılan kamu harcamaları incelendiğinde sadece 2015 yılında (592,858,00 TL) bir azalma olduğu görülmektedir. 2014 yılında (743,546,907 TL), 2016 yılında (646, 193, 00 TL), 2017 yılında (721,885, 00 TL), 2018 yılında ise (936,194,109 TL) harcama yapılmıştır. Genel olarak bakıldığında uyuşturucuyla mücadele kapsamında yapılan kamu harcamalarında artışlar olmuştur.

Tablo 2. Türkiye'de Yıllara Göre Toplam Olay ve Şüpheli Kişi Sayısı (2014-2018)

	2014	2015	2016	2017	2018
Olay Sayısı	98,933	77,664	73,017	81,222	118,482
Şüpheli Kişi Sayısı	148,121	117,686	108,003	114,276	170,175

Kaynak: Türkiye Uyuşturucu Raporu verilerinden yazarlar tarafından düzenlenmiştir (TUR, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018).

Türkiye genelinde uyuşturucu maddeyle ilişkili olaylara ve meydana gelen bu olaylardan yakalanan kişi sayısına bakıldığında (Tablo 1) olay sayısının 2016 senesine kadar azaldığı, ancak sonraki senelerde ise olay sayısında artışların olduğu anlaşılmaktadır. 2018 senesi uyuşturucu maddeden kaynaklı olayların en fazla yaşandığı yıl olmuştur. Bu olaylarda kolluk güçleri tarafından yakalan şüpheli sayısı (2014-2016) senesine kadar azalmış, ancak daha sonraki yıllarda (2017-2018) senelerinde tekrar yükselmiştir. 2018 senesi

yakalanan şüpheli sayısının en fazla olduğu yıl olmuştur. Olay sayısı ile şüpheli kişi sayısı arasında doğru orantılı bir ilişki söz konusu olmuştur.

Tablo 3. Gerçekleşen Olay Sayısının Suç Türlerine Göre Dağılımı (2014-2018)

Yıllar	TCK m. 191	TCK m.188	2313 SKM	TCK m.190	3298 SKM
2014	81,363	13,840	3,706	4	20
2015	60,447	14,072	3,017	-	128
2016	54,972	15,438	2,471	-	136
2017	61,962	15,831	3,318	-	111
2018	91,798	23,424	3,136	7	4

Kaynak: Türkiye Uyuşturucu Raporu verilerinden yazarlar tarafından düzenlenmiştir (TUR, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018).

Türkiye genelinde yaşanan uyuşturucu maddeyle ilişkili olayların suç türlerine göre dağılımına bakıldığında, vakaların çoğunlukla TCK m.191 kapsamındaki suçlarla ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Suç türüne göre en az olay sayısı TCK m.190 kapsamına giren suçlarda (11) gerçekleşmiştir. Uyuşturucu veya uyuşturucu madde imal ve ticareti ile ilgili kanun (TCK m.188) kapsamındaki olay sayılarında ise her yıl artışlar olmuştur. Genel olarak bakıldığında olayların yaklaşık olarak %75'i TCK m.191 ile ilgili suçlar içerisine girmektedir.

Tablo 4. Yıllara Göre Uyuşturucu Maddeden Dolayı Meydana Gelen Olay Sayıları (2014-2018)

Madde Türü	2014	2015	2016	2017	2018
Eroin	6,096	7,008	12,271	8,179	17,932
Esrar	69,780	48,640	35,892	39,948	50,650
Kokain	863	784	988	1,476	3,886
Ectasy	4,274	3,706	5,012	5,259	6,663
Captagon	227	239	381	436	1,558
Metamfetamin	119	379	1,915	3,545	7,768
Sentetik Kannabinoid	11,139	11,946	11,567	15,366	24,371
TOPLAM	98,933	77,664	73,017	81,222	118,482

Kaynak: Türkiye Uyuşturucu Raporu verilerinden yazarlar tarafından düzenlenmiştir (TUR, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018).

Tablo 3'e bakıldığında, 2014-2018 yılları arasında ÷lke genelinde meydana gelen toplam olayların en fazla (244,910) esrar maddesinin kullanımı, üretimi, satışı vs. dolayısıyla meydana gelmiştir. Esrar olaylarını 74,389 olayla sentetik kannabinoid maddesiyle ilişki olan olaylar takip etmektedir. En az olay ise (7,997) kokain maddesinden kaynaklı olaylardan meydana gelmiştir. Captagon ve Metamfetamin maddelerinden dolayı ortaya çıkan olay sayıları ise her sene artış göstermiştir. Ayrıca eroin olaylarının 2014 yılından 2018 yılına kadar yaklaşık %180 artış gösterdiği anlaşılmaktadır.

Türkiye'de ele geçirilen uyuşturucu maddelerin miktarları her sene değişkenlik göstermiştir. Ancak yakalan maddeler arasında sadece metamfetaminin miktarında her yıl artış olmuştur. Bunun sebebi bu maddenin Türkiye'de 2009 yılından itibaren gör÷lmeye başlanmış olmasıdır. 2014 senesinde ele geçirilen Ectasy miktarı 4,539,846 adet iken yaklaşık olarak %100 artış ile 2018 yılında 26,271,790 adet yakalanmıştır. Aynı şekilde 2014 yılında ele geçirilen Captagon miktarı 4,529,846 adet iken yaklaşık olarak %500'lük bir artış ile 2018 yılında 26,271,790 adet yakalanmıştır. Kilogram cinsinden en

fazla ele geçirilen madde ise Esrar (773,931 kg) olmuştur. Esrardan sonra en fazla yakalanan uyuşturucu madde Eroin (57,867 kg) olduğu fark edilmektedir.

Tablo 5. Yıllara Göre Uyuşturucu Madde Yakalama Miktarı (2014-2018)

Madde Türü	2014	2015	2016	2017	2018
Eroin (kg)	13,480	12,756	8,294	5,585	17,752
Esrar (kg)	274,380	123,116	53,682	146,945	175,808
Kokain (kg)	450	393	556	845	1,485
Ectasy (adet)	4,441,217	3,600,831	5,673,901	3,783,737	8,606,765
Captagon (adet)	4,529,846	652,027	15,089,579	12,918,927	26,271,790
Metamfetamin (kg)	105	128	260	251	659
Sentetik Kannabinoid (kg)	780	734	544	626	958
TOPLAM (kg)	289,145	137,127	63,336	154,252	196,662
TOPLAM (adet)	8,971,063	4,252,858	20,763,480	16,702,664	34,878,555

Kaynak: Türkiye Uyuşturucu Raporu verilerinden yazarlar tarafından düzenlenmiştir (TUR, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018).

Yıllara göre uyuşturucu madde şüpheli sayıları ele alındığında (Tablo 5) Metamfetamin ve Kokain maddesi olaylarında şüpheli sayısında her yıl artışın olduğu saptanmaktadır. En fazla şüpheli (362,426 kişi) esrar olaylarında yakalanan kişilerden oluşmaktadır. Şüpheli sayısının en fazla olduğu ikinci madde olayı ise sentetik kannabinoid (103,092) türündeki olaylarda gerçekleşmiştir. Genel olarak tablo incelendiğinde en fazla şüpheli sayısının 2018 yılında yakalandığı görülmektedir. Zira uyuşturucu madden kaynaklı olay sayıları (Tablo 3) en fazla 2018 yılında gerçekleşmiştir.

Tablo 6. Yıllara Göre Uyuşturucu Madde Şüpheli Sayıları (2014-2018)

Madde Türü	2014	2015	2016	2017	2018
Eroin	9,849	11,745	19,650	12,091	19,359
Esrar	106,390	74,015	53,018	54,788	74,215
Kokain	1,288	1,318	1,500	2,201	5,145
Ectasy	6,271	5,688	7,965	8,777	9,935
Captagon	380	351	610	685	2,094
Metamfetamin	197	595	2,977	5,284	11,122
Sentetik Kannabinoid	15,065	17,302	15,948	20,670	34,107
TOPLAM	139,440	111,014	101,668	104,496	155,977

Kaynak: Türkiye Uyuşturucu Raporu Verilerinden Yazarlar Tarafından Düzenlenmiştir (TUR, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018).

2014-2018 yılları arasında uyuşturucu maddeden kaynaklanan olay sayılarının suç türüne göre dağılımı incelendiğinde; 2313 SKM kapsamına giren suçlar, ceza kanunu içerisindeki diğer suç türlerine kıyasla az olması hatta 2018 yılında bu suç türünden dolayı olayların yaşanmaması ilginçtir. TCK m.191 kapsamındaki yaşanan olaylar ve uyuşturucu türlerindeki esrar maddesi hariç diğer tüm maddelerden kaynaklanan olayların sayısı en fazla 2018 yılında gerçekleşmiştir. Keza TCK m.188 kapsamında suç sayılan olaylar ve uyuşturucu madde türlerinde 2014-2018 yılları arasında yer yer artışlar ve azalışlar olmasına rağmen en fazla olaylar yine 2018 yılında meydana gelmiştir. Genel itibariyle en fazla uyuşturucu madde olaylarının TCK m.191'de sayılan suçlardan kaynaklandığı söylenebilir.

Tablo 7. Yıllar İtibariyle Uyuşturucu Maddeden Kaynaklanan Olay Sayılarının Suç Türlerine Göre Dağılımı (2014-2018)

Madde Türü	2014			2015			2016			2017			2018		
	TCK m.191	TCK m.188	2313 SKM	TCK m.191	TCK m.188	2313 SKM	TCK m.191	TCK m.188	2313 SKM	TCK m.191	TCK m.188	2313 SKM	TCK m.191	TCK m.188	2313 SKM
Eroin	4,803	1,293	-	5,268	1,740	-	8,848	3,423	-	5,997	2,182	-	7,231	3,701	-
Esrar	56,286	9,786	3,706	37,306	8,287	3,017	26,511	6,910	2,471	28,633	7,997	3,318	40,348	10,302	-
Kokain	631	232	-	458	326	-	532	456	-	986	490	-	2,806	1,080	-
Ectasy	3,422	852	-	2,634	1,072	-	3,475	1,537	-	3,568	1,691	-	4,724	1,939	-
Captagon	150	77	-	161	78	-	221	160	-	244	192	-	1,119	439	-
Metamfetamin	76	43	-	249	130	-	1,375	540	-	2,665	880	-	6,071	1,697	-
Sentetik Kannabinoid	10,089	1,050	-	10,103	1,843	-	9,778	1,789	-	13,506	1,860	-	21,323	3,048	-
TOPLAM	75,457	13,333	3,706	56,179	13,476	3,017	50,740	14,815	2,471	55,599	15,292	3,318	83,622	22,206	0

Kaynak: Türkiye Uyuşturucu Raporu verilerinden yazarlar tarafından düzenlenmiştir (TUR, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018).

Tablo 7 yıllar itibariyle ceza infaz kurumlarında genel suçlardan ve bu suçlar içerisinde uyuşturucu madde bağlantılı suçlar dolayısıyla bulunan tutuklu sayısını göstermektedir. Uyuşturucu madde bağlantılı suçların her yıl artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Uyuşturucu madde suçundan kaynaklı cezaevlerinde bulunan kişi sayısının en fazla olduğu 2018 yılında genel suçlar içerisindeki kişi sayısının yaklaşık olarak %36'sına uyuşturucu suçlarından dolayı hüküm verilmiştir.

Tablo 8. Yıllara Göre Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunanların Toplam Sayısı ile Uyuşturucu Madde Bağlantılı Suçlardan Dolayı Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunanların Sayısı (2014-2018)

Suç Şekli	2014	2015	2016	2017	2018
Genel Suçlar	145,478	158,837	178,056	200,339	232,182
Uyuşturucu Madde Bağlantılı	24,890	27,680	33,261	37,367	50,278

Kaynak: Türkiye Uyuşturucu Raporu verilerinden yazarlar tarafından düzenlenmiştir (TUR, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018).

Uyuşturucu tedavisi gören bireylerin çoğunluğunun ayakta tedavi yöntemi aldıkları fark edilmektedir. Ayrıca 2018 yılında yatarak tedavi gören hastaların ikamet ettikleri il dağılımında, en fazla vaka sayısının İstanbul ilinde (3451) olduğu saptanmıştır. İstanbul ilini, 770 kişiyle Adana ve 631 kişiyle Gaziantep illeri takip etmiştir (TUR, 2018: 41).

Tablo 9. Yıllar İtibariyle Yatarak ve Ayakta Tedavi Edilen Kişi Sayısı (2014-2018)

Tedavi Yöntemi	2014	2015	2016	2017	2018
Yatarak	*	13,164	12,327	13,435	12,501
Ayakta	*	233,892	181,622	226,869	211,126
TOPLAM	*	247,056	193,949	240,304	223,627

Kaynak: Türkiye Uyuşturucu Raporu Verilerinden Yazarlar Tarafından Düzenlenmiştir (TUR, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018).

2014 yılında 232 kişi doğrudan madde bağımlılığından dolayı yaşamını yitirmiştir. Bu sayı 2015 yılında (%114 artışla) 497'ye, 2016 yılında (%19 artışla) 590'a, 2017 yılında (%56 artışla) 920'ye yükselmiştir. Avrupa

Raporlarına göre; doğrudan madde bağlantılı ölüm sayısındaki artışların nedenini, Türkiye’deki veri toplama ve raporlama alanlarında yaşanan gelişmelere bağlı olduğu şeklinde belirtilmiştir.

Tablo 10. Yıllara Göre Doğrudan Madde Bağlantılı Ölümlerin Sayısı (Kişi) (2014-2018)

2014	2015	2016	2017	2018
232	497	590	920	941

Kaynak: Türkiye Uyuşturucu Raporu Verilerinden Yazarlar Tarafından Düzenlenmiştir (TUR, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018).

VI. Sonuç

Ağrı dindirici özelliğinden dolayı birçok çeşidi tıp alanında kullanılan ancak bilinçsiz bir şekilde ilk kez vücuda alındığında bile bağımlılık yapabilen, insanların duygu, düşünce ve davranışları üzerinde olumsuz birtakım değişikliklere neden olan, bireylere gerek maddi gerekse manevi olarak külfet yükleyen maddelere uyuşturucu maddeler denir. Sürekli olarak değişen ve gelişen dünyada hem suçların biçimleri hem de işleniş yöntemleri farklılaşmaya başlamıştır. Uyuşturucu madde bağımlılığına ilişkin sınır ötesi suç örgütlerinin faaliyet alanlarının daraltılması ve madde bağımlılığının önüne geçilebilmesinde devletlerin tek başlarına uyguladıkları kamu politikaları yetersiz kalabilmektedir. Bu doğrultuda uyuşturucu madde bağımlılığına karşı alınacak olan tedbirlerde devletlerin birlikte hareket etmesi gerekmektedir. Bu kapsamda Türkiye’de uyuşturucu madde bağımlılığıyla mücadele kapsamında uluslararası boyutta birçok sözleşmeye taraf olunmuş ve iç hukukta fiili yaptırımlar ön görülmüştür. Genel itibariyle Türk Ceza Kanunu’nda uyuşturucu maddelerin arzı, alımı, ithali ve ihracı, bulundurulması, ticarileştirilmesi, nakledilmesi türündeki eylemler yaptırıma bağlanmıştır.

Türkiye’de uyuşturucu madde bağımlılığıyla mücadelede sorumlu olan birçok kamu kurumu mevcuttur. Söz konusu kurumlar madde bağımlılığıyla mücadelede sosyal hukuk devleti olma bilinciyle hareket ederek kamusal esenliği korumak için faaliyetler yürütmektedirler. Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesindeki “Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı” (NSMDB) uyuşturucu maddeyle mücadelede önemli kurumlardan birisidir. NSMDM’nin 2014 ile 2018 yılları arasındaki Türkiye Uyuşturucu Raporları incelendiğinde bazı bulgular tespit edilmiştir. Uyuşturucuyla mücadele kapsamında yapılan kamu harcamaları yıllar itibariyle artış göstermiştir. Türkiye’de uyuşturucu madde olayları ve bu olaylarda yakalanan şüpheli sayısı en fazla 2018 yılında gerçekleşmiş olup yakalanan kişilerinin yaklaşık %75’i TCK md. 191’i ihlal ettikleri anlaşılmaktadır.

Yıllara göre ülke genelinde meydana gelen toplam olayların en fazla (244,910) esrar maddesinin kullanımı, üretimi, satışı vs. dolayısıyla meydana geldiği görülmektedir. Uyuşturucu madde yakalama miktarı ve uyuşturucu madde şüphelileri açısından incelendiğinde en fazla eroin maddesi ele geçirilmiş ve en fazla esrar maddesinden kaynaklı şüpheli yakalanmıştır. Yıllara göre ceza infaz kurumlarında bulunanların toplam sayısı ile uyuşturucu madde bağlantılı suçlardan dolayı ceza infaz kurumlarında bulunanların sayısı açısından bakıldığında, uyuşturucu madde suçundan kaynaklı cezaevlerinde bulunan kişi sayısının en fazla olduğu 2018 yılında genel suçlar içerisindeki kişi sayısının yaklaşık olarak %36’sına uyuşturucu suçlarından dolayı hüküm

verildiği saptanmaktadır. Uyuşturucu tedavisi gören kişilerin çoğunluğunun ayakta tedavi yöntemi aldığı görülmektedir. Yatakta tedavi gören kişi sayısı ise en fazla İstanbul ilinde (3451) olmuştur. Yıllara göre uyuşturucu madde kullanımında yaşamını yitiren kişi sayısı her sene artış göstermiş ve 2018 yılında en yüksek seviyeye ulaşmıştır.

Ancak belirtilmesi gerekir ki; Türkiye Uyuşturucu Raporları çerçevesinde yapılan bu incelemeler sadece kolluk yakalamalarına dayandığından dolayı bu veriler üzerinden Türkiye’de uyuşturucu bağımlılığının arttığını ya da azaldığını öne sürmek mümkün olmayacaktır. Ortaya koyulan veriler kolluk kuvvetlerinin çalışma performansına ilişkin fikir edinilmesine önemli ölçüde katkı sağlayacaktır.

Yapılan çalışmada Türkiye Cumhuriyeti’nde uyuşturucuyla mücadele faaliyetleri Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı özelinde ele alınmıştır. Söz konusu kurumun uyuşturucuyla mücadelede belirtilen zaman dilimleri içerisinde, etkin ve istikrarlı bir profil çizdiği ortaya konmuştur. Bu bağlamda uyuşturucuyla mücadeleyle ilgili gelecek çalışmalarda farklı örnekler ele alınarak daha kapsamlı araştırmalar yapılabilir ve uyuşturucuyla mücadelede kamu organlarının performansına ilişkin veya bu kamu organlarının etkililiğinin vatandaş algısı üzerinde etkileri irdelenebilir.

Kaynakça

- Akbulut, İ. (1997). “Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu”. *İHFM*. 5(3), ss. 112-142.
- Akgül, A. & Kaptı, A. (2010). “Türkiye’nin Uyuşturucu ile Mücadele Politikası: Politika Süreç Analizi”. *ResearchGate*, ss. 75-99.
- Avrupa Uyuşturucu Raporu (2019), http://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11364/20191724_TDAT19001TRN_PDF.pdf, (03.05.2020).
- Çalışkan, M. (2019). “İstanbul’da Narko-Terörizm Ve Toplumsal Düzeni Tehdit Boyutları”. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 9(1). ss. 1-25.
- Çelik, H. (2017). “Türkiye’de Uyuşturucu İle Mücadele Çalışmaları”. *Current Addiction Research*. 1(1). ss. 13-15.
- Çetinöz, E. (2019). *Türkiye’de Ve Dünyada Uyuşturucu İle Mücadele*. Suç Araştırmaları ve Kriminoloji Araştırma Merkezi. Polis Akademisi Yayınları: Ankara.
- Dağlı, Z. (2019). “Bağımlılıkla Mücadele Politikasında Din Görevlilerinin Rolü Üzerine Bir Değerlendirme: Düzce Örneği”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 24 (2). ss. 285-297.
- Demirbaş, T. (2010). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- (EMCDDA) Avrupa Birliği Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi, Ulusal Programı (2014). <file:///C:/Users/hp/Desktop/BA%C4%9EIMLIKLA%20M%C3%9CCADELE/TURKIYE%20UYUSTURUCU%20RAPORU%202014.pdf>. (02.12.2019).
- Gökler, R. & Koçak, R. (2008). “Uyuşturucu ve Madde Bağımlılığı”. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. (1). ss. 89-104.

- Günay, E. (2007). *Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- Güngör, Ş. & Kınacı, A. (2001). *Öğreti ve Uygulamada Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar*. Ankara: Yetkin Kitapevi.
- Gürelli, N. (1975). "Hukuk Açısından İlaç Alışkanlıkları". *İUHFM*. 46(6). Sayı: (6). ss. 1-2.
- İçel, K. & Yenisey, F. (1992). *Türk Ceza Kanunu Şerhi*. İstanbul. (KOSMDBB) Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Basın Bildirisi (2013). 2. Ulusal Uyuşturucu Politika ve Strateji Belgesi (2013-2018) ve 3. Ulusal Uyuşturucu Eylem Planı (2013-2015). <https://www.egm.gov.tr/Duyurular/Documents/bilgi-notu.pdf>. (05.12.2018).
- Kasatura, İ. (1998). *Gençlik ve Bağımlılık*. (Psikoloji Dizisi: 3). İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kaya, M. (1998). "Uyuşturucu Madde Suçlarında Muhbirin Dinlenmesi. Davaya Müdahale ve Suçta Kullanılan Eşyanın Müsaderesi". *Yargıtay Dergisi*. ss. 586-604.
- Köknal, Ö. (1998). *Bağımlılık-Alkol ve Madde Bağımlılığı*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Larry, K. G. & Peter, B. (1998). *Drugs Crime and Justice*. USA.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2014). Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_09/18112_817_genelge.pdf, (02.05.2020).
- Ögel, K. (2002). *Madde Bağımlılarına Yaklaşım ve Tedavi*. İstanbul: IQ Yayıncılık.
- Öner, M. Z. (2011). *Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Örken, C. & Tavşanlı, E. M. (2014). "Madde Bağımlılığının Nörolojik Etkileri". *Okmeydanı Tıp Dergisi*. 30(2), ss. 110-114.
- Özden, S. Y. (1992). *Uyuşturucu Madde Bağımlılığı*. İstanbul: Nobel Tıp Evleri.
- Özmen, Ö. (2009). "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları". (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Öztop, S. & Lamba, M. (2018). "Türkiye'de Sigara Bağımlılığı İle Mücadele Politikalarının Politika Transferi Bağlamında Değerlendirilmesi". *Uluslararası Kamu Politikaları Sempozyumu, Bağımlılıkla Mücadelede Yeni Yaklaşımlar ve Başarılı Örnekler (20-22 Aralık 2018/Düzce)*. ss. 168-179.
- (SEKAM) Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Araştırmalar Merkezi (2015). *Türkiye'de Gençlik ve Uyuşturucu Sorunu*. İstanbul, <http://www.muharrembalci.com/kitaplika/67.pdf>, (03.12.2018).
- Sütlüpınar, N. (1997). *Bitkisel Uyuşturucular Ve Uyarıcılar: Türkiye'de Uyuşturucu Madde Sorunları*. İstanbul: Rem Matbaacılık.
- Tarhan, N. & Nurmedov, S. (2011). *Bağımlılık Sanal Veya Gerçek*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- T.C. Başbakanlık (2013). *Ulusal Uyuşturucu Politika Ve Strateji Belgesi (2013-2018)*. Ankara.

- T. C. İçişleri Bakanlığı (2017). Narkoterörizm İle Mücadele Uyuşturucu Ve PKK/KCK. Şubat Raporu. Ankara.
- Tekiner, M. A. & Kayabaşı, C. (2017). “Narko Terörizm Tehdidi İle Mücadelede Polis Eğitiminin Rolü ve Önemi”. *Journal of Security Studies*. (Özel Sayı). ss. 137-154.
- Tomuş, H. L. (1990). *Uyuşturucu, Uyarıcı Ve Hayal Yaratıcı Maddeler*. Ankara: Omaş Ofset.
- Tuncer, A. (2011). “*Uyuşturucu veya Uyuşturucu Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar*”. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Kültür Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- (TUR) Türkiye Uyuşturucu Raporu (2014). <http://www.narkotik.pol.tr/TUBIM/Documents/TURKIYE%20UYUSURUCU%20RAPORU%202014.pdf>, (22.11.2019).
- (TUR) Türkiye Uyuşturucu Raporu (2015). <http://www.narkotik.pol.tr/TUBIM/Documents/TURKIYE%20UYUSURUCU%20RAPORU%202015.pdf>, (22.11.2019).
- (TUR) Türkiye Uyuşturucu Raporu (2016). <http://www.narkotik.pol.tr/TUBIM/Documents/TURKIYE%20UYUSURUCU%20RAPORU%202016.pdf>, (22.11.2019).
- (TUR) Türkiye Uyuşturucu Raporu (2017). <http://www.narkotik.pol.tr/TUBIM/Documents/TURKIYE%20UYUSURUCU%20RAPORU%202017.pdf>, (22.11.2019).
- (TUR) Türkiye Uyuşturucu Raporu (2018). <http://www.narkotik.pol.tr/Duyurular/Documents/2018%20TURKIYE%20UYUSTURUCU%20RAPORU.pdf>, (22.11.2019).
- Uzbay, T. İ. (2015). *Madde Bağımlılığı*. İstanbul Tıp Kitabevi. (Birinci Baskı). İstanbul.

İnternet Kaynakları

- T.C. Dışişleri Bakanlığı. http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-uyusturucu-ile-mucadelesi.tr.mfa, (Erişim Tarihi: 02.12.2019).
- T.C. Sağlık Bakanlığı. <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/bagimliliklamucadele-haberler/uluslararası%20B1-uyu%20Fturucu-kullan%20B1m%20B1-ve-ka%20A7ak%20A7%20B1%20B1%20F%20B1-ile-m%20BCcadele-g%20BCn%20BC.html>, (Erişim Tarihi: 02.05.2020).
- T.C. Ticaret Bakanlığı. <http://muhafaza.gtb.gov.tr/kacakcilikla-mcuadele/uluslararası-iliskiler/>, (Erişim Tarihi: 01.04.2020).
- T.C. İçişleri Bakanlığı. <http://www.interpol.pol.tr/Sayfalar/turkeuropoliliski.aspx>, (Erişim Tarihi: 02.12.2019).
- T. C. Hazine ve Maliye Bakanlığı. <http://www.masak.gov.tr/tr/content/ulusal-mucadele-tf/73>. (Erişim Tarihi: 03.12.2019).
- RTÜK (2010). <https://www.rtuk.gov.tr/haberler/3787/204/rtuk-tubim-ve-medyadan-madde-bagimliliklignina-karsi-ortak-mucadele.html>, (Erişim Tarihi: 04.12.2019).
- <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3298.pdf>. (Erişim Tarihi: 04.12.2019).

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c043771adedf9.36900904, (Erişim Tarihi: 02.12.2019).

<https://www.haberturk.com/turkiye-sentetik-uyusturucuyla-olumde-abde-birinci-1920054>, (Erişim Tarihi: 03.12.2019).